Z BLOGU IUSTORIA

„Ať ho soud potrestá.“ Co civilní spor dát umí a co ne

> *Civilní soud přizná peníze, omluvu nebo určení práva, protistranu ale nepotrestá. Co se dá ve sporu reálně získat, kolik nákladů se vrátí a kdy má smysl trestní oznámení.*

TÝM IUSTORIA

5. 11. 2026 · 10 min čtení

„Chci, aby za to zaplatil. A nejen penězi.“ Tu větu v kanceláři slýcháme často. Obchodní partner vědomě nezaplatil, soused léta obtěžuje, bývalý společník o firmě rozhlašuje nepravdy. Od soudu se pak čeká, že protistranu potrestá, nahlas řekne, kdo tu lhal, a vrátí pocit, že se stala spravedlnost.

Civilní soud tohle neumí a nemá umět. Rozhoduje o právech a povinnostech: kdo komu co dluží, co má kdo udělat nebo přestat dělat. Klient, který jde k soudu pro trest, často odchází nespokojený, i když vyhraje.

Co se dá ve sporu reálně získat, kolik z nákladů se vrátí a kdy má smysl trestní oznámení, je dobré vědět dřív, než se žaloba podá.

Co civilní soud umí přiznat

Soud rozhoduje o tom, co mu navrhnete. Z žaloby musí být patrné, čeho se žalobce domáhá (§ 79 odst. 1 občanského soudního řádu), a soud může přisoudit něco jiného nebo víc jen tehdy, když způsob vypořádání stanoví právní předpis (§ 153 odst. 2). Co v žalobě nechcete, nedostanete.

Chtít lze především:

- **Peníze.** Dlužnou cenu, náhradu škody včetně ušlého zisku (§ 2952 občanského zákoníku) a úrok z prodlení, jehož výši stanoví nařízení vlády (§ 1970 občanského zákoníku, nařízení vlády č. 351/2013 Sb.). Je to cena za čekání a dlužník ji platí ze zákona, i když jste si nic nesjednali.
- **Povinnost něco udělat, něčeho se zdržet nebo něco vydat.** Vyklidit byt, vrátit věc, přestat šířit nepravdivé tvrzení, odstranit příspěvek. Člověk, jehož osobnost byla dotčena, se může domáhat, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek (§ 82 odst. 1 občanského zákoníku). Stejnou ochranu má proti zásahům do své pověsti firma, spolek i jiná právnická osoba (§ 135 odst. 2).
- **Určení.** Rozsudek o tom, zda právo nebo právní poměr existuje, třeba zda jste vlastníkem pozemku. Jen ale tehdy, máte-li na tom naléhavý právní zájem (§ 80 občanského soudního řádu).

Soud rozhoduje na základě zjištěného skutkového stavu (§ 153 odst. 1), tedy podle toho, co strany tvrdily a čím to doložily. Proč to není totéž co pravda, rozebíráme v článku Soud přece zjistí, jak to bylo.

Omluva a zadostiučinění: co znamenají a kdy je dostanete

Nejblíž tomu, čemu lidé říkají satisfakce, je přiměřené zadostiučinění. Zákon říká: „Nemajetková újma se odčiní přiměřeným zadostiučiněním.“ Peníze přicházejí na řadu, nezajistí-li jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění (§ 2951 odst. 2 občanského zákoníku). Ústavní soud připomněl, že zadostiučinění může mít podobu morální, typicky omluvy, nebo peněžní (nález ze dne 15. 1. 2025, sp. zn. Pl. ÚS 26/24, bod 71).

Nárok na ně ale nemáte vždy. Nebylo-li odčinění nemajetkové újmy výslovně ujednáno, nese ho škůdce jen tam, kde to stanoví zákon (§ 2894 odst. 2). Typicky jde o zásah do přirozených práv člověka, například do zdraví, cti nebo soukromí; tehdy se odčiňují i duševní útrapy (§ 2956). Firma nebo spolek se podle zmíněného nálezu může zadostiučinění domáhat při zásahu do dobré pověsti, obdobně jako při nekalé soutěži podle § 2988 (výrok II). Za

nervy z nezaplacené faktury nebo z pozdě dokončené stavby ho ale nedostanete, pokud jste si ho nesjednali. Výjimku připouští zákon jen za zvláštních okolností, například když škůdce způsobil újmu úmyslně z touhy ublížit nebo z jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky, nebo když z hrubé nedbalosti porušil důležitou právní povinnost. Pak odčiní nemajetkovou újmu každému, kdo ji důvodně pociťuje jako osobní neštěstí, které nelze odčinit jinak (§ 2971). Rozdíl mezi škodou a nemajetkovou újmou vysvětluje průvodce Základní pojmy náhrady škody.

Způsob a výše zadostiučinění musí odčinit i okolnosti zvláštního zřetele hodné. Zákon mezi ně řadí úmyslné způsobení újmy, lest, pohrůžku, zneužití závislosti poškozeného nebo to, že škůdce zásah znásobil tím, že ho uvedl ve veřejnou známost (§ 2957). Měřítkem je ale pořád újma, kterou jste utrpěli vy, ne trest pro protistranu. Povinnost k náhradě újmy podle Ústavního soudu obecně nemá povahu sankce, i když zadostiučinění má vedle nápravy i odrazující účinek (Pl. ÚS 26/24, body 124 a 73).

Omluva podle rozsudku. Omluvu musíte v žalobě navrhnout doslovně a soud ji může uložit nanejvýš v tomto znění. Neomluví-li se protistrana dobrovolně, soud jí na váš návrh uloží pokutu až 100 000 Kč a další přiměřené pokuty, dokud povinnost nesplní. Pokuty připadají státu (§ 351 odst. 1 občanského soudního řádu). Vymožená omluva ale není upřímná lítost, a proto se o ní vyplatí jednat ve smíru. Jak postupovat při pomluvě na internetu, popisuje článek Někdo o vás lže na internetu.

Co spor nedá

Trest. Trestné činy a trestní sankce vymezuje jen trestní zákon (§ 12 odst. 1 trestního zákoníku). Civilní rozsudek neříká, že je někdo podvodník. Říká, že je povinen zaplatit 180 000 Kč s úrokem z prodlení, a to do tří dnů od právní moci rozsudku (§ 160 odst. 1 občanského soudního řádu).

Veřejné odsouzení. Rozsudek se sice vyhlašuje veřejně (§ 156 odst. 1 občanského soudního řádu), právo zveřejnit ho na náklady protistrany ale soud přizná jen ve sporech z nekalé soutěže, z duševního vlastnictví a o práva spotřebitelů (§ 155 odst. 4). Při zásahu do cti nebo pověsti můžete chtít, aby se protistrana omluvila nebo nepravdu opravila tam, kde ji rozšířila, třeba ve stejných novinách nebo na stejném profilu (§ 82 odst. 1 a § 2951 odst. 2 občanského zákoníku). Ani taková omluva ale není přiznáním viny, jen splněním povinnosti, kterou uložil soud.

Vyjádření, kdo měl pravdu. Uzná-li žalovaný nárok (§ 153a) nebo se bez omluvy nedostaví k prvnímu jednání a vy navrhnete rozsudek pro zmeškání (§ 153b), rozhodne soud bez dokazování. V odůvodnění pak uvede jen předmět řízení a stručně, proč tak rozhodl (§ 157 odst. 3). Zaplatí-li dlužník až po podání žaloby, žalobu vezmete zpět, řízení se zastaví a dlužník nahradí náklady, protože zpětvzetí vyvolal svým chováním (§ 146 odst. 2). Nikdo nevysloví, že jste měli pravdu, a přesto je to jeden z nejlepších výsledků sporu.

Pocit spravedlnosti. Soud se zabývá jen tím, co je podstatné pro nárok; roky křivd, které k žalobě vedly, v řízení většinou místo nemají. Zda se spor vůbec vyplatí, pomůže spočítat článek Spor jako investice.

Náhrada nákladů: co se vrátí a co ne

Účastníku, který měl ve věci plný úspěch, přizná soud náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva proti účastníku, který neuspěl (§ 142 odst. 1 občanského soudního řádu). Při částečném úspěchu se náhrada poměrně rozdělí, případně ji nemá nikdo (§ 142 odst. 2). Plnou náhradu ale soud může přiznat i při částečném úspěchu, záviselo-li rozhodnutí o výši plnění na znaleckém posudku nebo na jeho úvaze (§ 142 odst. 3). To bývá právě případ peněžitého zadostiučinění. Výjimečně naopak náhradu nepřizná ani úspěšné straně, jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele (§ 150).

Než žalobu podáte, pošlete protistraně výzvu k plnění, a to nejméně 7 dnů předem na adresu pro doručování nebo na poslední známou adresu. Bez ní vám soud v řízení o splnění povinnosti, tedy i o omluvu, náhradu nákladů zpravidla nepřizná, ani když vyhrajete (§ 142a). Jak výzvu sestavit, ukazuje průvodce Výzva k zaplacení.

Do nákladů řízení patří soudní poplatek, hotové výdaje, ušlý výdělek účastníků, náklady důkazů a odměna advokáta (§ 137 odst. 1). Odměnu advokáta ale soud nepočítá podle toho, co jste mu skutečně zaplatili, nýbrž podle advokátního tarifu o mimosmluvní odměně (§ 151 odst. 2). U menších částek bývá náhrada výrazně nižší než zaplacená odměna; podrobně to rozebírá článek Odměna advokáta v řízení a průvodce Kolik se vrátí. Čas a nervy, které vás spor stojí, žádný tarif nepočítá.

A hlavně: přiznaná náhrada má cenu, jen když má protistrana z čeho platit. Rozsudek proti dlužníkovi bez majetku a příjmu je papír. Než do sporu půjdete, projděte si propočet v průvodci Vyplatí se to?

Trestní oznámení: kdy je na místě a kdy je to chyba

Trestní řízení vede stát. Státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, a orgány činné v trestním řízení postupují z úřední povinnosti (§ 2 odst. 3 a 4 trestního řádu). Jako poškozený máte v řízení svá práva (§ 43 odst. 1), neřídíte ho ale a oznámení zpravidla nemůžete „vzít zpět“. Výjimkou jsou vybrané trestné činy mezi osobami blízkými, které lze stíhat jen se souhlasem poškozeného (§ 163).

Ústavní soud opakovaně říká, že trestní právo je krajní prostředek a nemůže nahrazovat ochranu práv v soukromoprávních vztazích, kde záleží především na aktivitě každého, aby svá práva střežil (nález ze dne 23. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 4/04). Poškozený má podle Ústavního soudu právo na efektivní trestní řízení, jde ale o povinnost státu postupovat řádně, ne o záruku výsledku; mnoho trestných činů zůstává nepotrestaných i přes rozumnou snahu orgánů (nález ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 3196/12, body 17 a 18).

Na místě je oznámení tehdy, když vás někdo podvedl a žalovat nemáte koho, protože znáte jen číslo účtu, telefon nebo profil. Dále tehdy, když druhá strana klamala už při uzavírání smlouvy, a když jde o násilí, vyhrožování nebo pronásledování. Odsuzující rozsudek navíc váže civilní soud v tom, že trestný čin byl spáchán a kdo ho spáchal (§ 135 odst. 1 občanského soudního řádu). Náhradu škody můžete uplatnit přímo v trestním řízení (§ 43 odst. 3 trestního řádu) a soud ji uloží v odsuzujícím rozsudku (§ 228). Vyžadoval by ale nárok další dokazování, které by řízení podstatně protáhlo, odkáže vás na civilní řízení; při zproštění obžaloby vždy (§ 229 odst. 1 a 3).

Chybou bývá oznámení u obyčejného dluhu, u sporu o kvalitu díla nebo jako nátlak na protistranu. Policie věc odloží, protistrana zjistí, že jí trestně nic nehrozí, a vy jste ztratili měsíce. Civilní soud navíc může řízení přerušit, dokud trestní řízení neskončí (§ 109 odst. 2 písm. c) občanského soudního řádu), a spor se tím protáhne; realistický kalendář ukazuje článek Jak dlouho trvá soudní spor. A lživé obvinění jiného z trestného činu je samo trestným činem křivého obvinění (§ 345 trestního zákoníku). Co má oznámení obsahovat, popisuje průvodce Trestní oznámení, pohled z druhé strany článek Trestní oznámení: co se stane, když ho někdo podá na vás.

Samotné trestní oznámení promlčení nestaví. Promlčecí lhůta trvá tři roky a u náhrady škody začíná běžet, jakmile víte o škodě a o tom, kdo ji má nahradit (§ 620 odst. 1 a § 629 odst. 1 občanského zákoníku). Trestní řízení ji staví, jen když v něm nárok uplatníte proti určité osobě v určité výši, a to i tehdy, když policie věc odloží (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2025, sp. zn. 23 Cdo 3245/2024, body 35 a 41). Po skončení trestního řízení podejte žalobu bez otálení; jen tak se promlčení staví i nadále (tamtéž, bod 34).
Před žalobou si sepište přesně, co má soud vyslovit: částku, úrok, konkrétní povinnost a u omluvy i její znění. Víc, než navrhnete, vám soud nedá (§ 153 odst. 2 občanského soudního řádu).
Chcete, aby porušení smlouvy něco stálo i bez dokazování škody? Sjednejte předem smluvní pokutu (§ 2048 občanského zákoníku). Ze zákona pak vedle ní nemáte nárok na náhradu škody z téhož porušení (§ 2050). Nenastavujte ji proto symbolicky, nebo si výslovně sjednejte, že náhradu škody můžete požadovat i vedle pokuty.
O omluvě a o všem, na čem vám záleží víc než na penězích, jednejte ve smíru. Schválený smír má účinky pravomocného rozsudku (§ 99 odst. 3 občanského soudního řádu) a omluva v něm zní tak, jak se na tom strany dohodly.

Přehled

Otázka	Odpověď	Ustanovení
Přizná soud víc, než žádám?	Ne, jen tam, kde způsob vypořádání stanoví zákon.	§ 153 odst. 2 o. s. ř.
Můžu chtít omluvu?	Ano, při nemajetkové újmě, kterou je škůdce povinen odčinit; peníze, když omluva nestačí.	§ 2951 odst. 2, § 2956 OZ
Dostanu zadostiučinění za stres ze smluvního sporu?	Jen když bylo ujednáno nebo to stanoví zákon.	§ 2894 odst. 2 OZ
Má na zadostiučinění nárok firma nebo spolek?	Ano, při zásahu do dobré pověsti, obdobně jako u nekalé soutěže.	§ 135, § 2988 OZ; Pl. ÚS 26/24
Co když se protistrana neomluví?	Soud ukládá pokuty až 100 000 Kč opakovaně; připadají státu.	§ 351 o. s. ř.
Vrátí se mi náklady na advokáta?	Podle advokátního tarifu a zpravidla podle míry úspěchu; je-li výše plnění na úvaze soudu, i plně. Bez předžalobní výzvy zpravidla ne.	§ 137, § 142, § 142a, § 151 o. s. ř.
Staví trestní oznámení promlčení?	Jen s nárokem uplatněným proti určité osobě v určité výši.	§ 648 OZ; 23 Cdo 3245/2024

Zvažujete žalobu nebo trestní oznámení a nevíte, co vám reálně přinesou? Projdeme podklady, řekneme, co lze po protistraně chtít, kolik to bude stát a kterou cestou se k výsledku dostanete nejdřív. Spory vedeme v rámci specializace na soudní spory. Napište nám.

Závěr

Civilní spor slouží k tomu, aby protistrana zaplatila, něco udělala nebo přestala dělat, případně aby bylo jasné, komu co patří. Trestat neumí a pocit, že protistrana „dostala, co si zasloužila“, nedá ani vyhraný rozsudek.

Proto se vyplatí na začátku pojmenovat, co od sporu doopravdy chcete. Když je to zaplacení, vede k němu nejkratší cesta často přes výzvu a smír. Když je to trest, patří věc na policii, ale jen tehdy, když opravdu jde o trestný čin.

Prameny

- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, § 79, § 80, § 99, § 109, § 135, § 137, § 142, § 142a, § 146, § 150, § 151, § 153, § 153a, § 153b, § 155, § 156, § 157, § 160 a § 351 (znění od 1. 11. 2026).
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 82, § 135, § 620, § 629, § 648, § 1970, § 2048, § 2050, § 2894, § 2951, § 2952, § 2956, § 2957, § 2971 a § 2988.
- Nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 12 a § 345.
- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 2, § 43, § 163, § 228 a § 229.
- Nález Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 4/04.
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 3196/12.
- Nález pléna Ústavního soudu ze dne 15. 1. 2025, sp. zn. Pl. ÚS 26/24.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2025, sp. zn. 23 Cdo 3245/2024.

Tento článek má informativní charakter a nepředstavuje právní poradenství. Vychází z právního stavu ke dni publikace; zda vám v konkrétní věci náleží zadostiučinění a zda je na místě trestní oznámení, záleží na okolnostech, které je třeba posoudit jednotlivě.

„Ať ho soud potrestá.“ Co civilní spor dát umí a co ne

Tým IUSTORIA · Publikováno 5. 11. 2026

https://www.iustoria.cz/blog/soud-protistranu-nepotresta/

Text je dílem chráněným autorským právem. Sdílení celého dokumentu bez úprav je vítáno; přebírání částí do jiných textů jen s uvedením zdroje. © IUSTORIA, advokátní kancelář, s.r.o.